

“ol- ” FİİLİ İLE YAPILAN BİRLEŞİK ÇEKİMLER VE TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDAKİ KULLANIMI ÜZERİNE

Özgür AY*

ÖZET

Türkiye Türkçesindeki fiil zaman ve kip çekimlerinin yeniden incelenmesi ve ayrıntılı sınıflandırmaların bulunduğu tabloların geliştirilmesi, hem Türkçenin ana dili olarak öğretiminde çıkan zorlukların aşılması için hem de içine düşülen yanlışlıkların ortadan kaldırılması için son derece önemlidir.

Türkiye Türkçesinde fiil ve kip çekimlerinde kullanılan birleşik yapılar G. Gülsevin’in “Türkiye Türkçesindeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” başlıklı bildirisinde ayrıntıları ile değerlendirilmiştir. Bu yazıda, o bildiride öne sürülen tespitlerden biri olan “ol-” fiili ile yapılan birleşik çekimlerin, Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kullanımı ve yaygınlığı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi Ağızları, Birleşik Çekim, “ol-” Fiili.

ON THE COMPOUND INFLECTIONS MADE WITH VERB “TO BE” AND THEIR USES IN TURKEY TURKISH ACCENTS

ABSTRACT

It is utmost important to re-examine the inflections of the tenses and modals in Turkish and to develop tables on which these inflections are categorized in detail in order both to overcome the hardships faced during the teaching of Turkish as the mother language and to eliminate the errors in the field.

The compound inflections used in Turkey Turkish have been reviewed by G. Gülsevin in his article titled “On the Compound Inflections of Tenses and Modals in Turkey Turkish”. In this article, I have tried to study the uses and the prevalence of the compound inflections made with “to be” verb in the accents of Turkey Turkish, one of the topics G. Gülsevin has covered in his article.

Keywords: Turkey Turkish Accents, Compound Inflections Made, Verb “to be”.

1. Giriş

Türkiye Türkçesi (TT) ağızları, Türk dünyasının en kalabalık grubunu oluşturan Oğuzların tüm boylardan izler taşıyan, en köklü ve en önemli ağızdır. Başta TT olmak üzere, Türk dilinin pek çok sahasının aydınlatılması için TT ağızlarının ayrıntıları ile bilinmesi gerekmektedir. Bu yüzden de pek çok Türklük bilimci bu konu üzerinde araştırmalar yapmaktadır. Bu araştırmaların çoğu, bölgesel derleme ve derlemeye dayalı çalışmalar şeklindedir. Bu tür derleme ve derlemeye dayalı inceleme çalışmaları, ağızların bütünü üzerinde yapılacak karşılaştırmaların da ana malzemesini oluşturmaktadır. TT ağızları üzerine yapılacak karşılaştırma çalışmalarının artması, hem

---

* Yrd. Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Afyonkarahisar - Türkiye, drozguray@gmail.com.

ağızlarımızın sınıflandırılması ve ağız atlasımızın hazırlanması çalışmalarına büyük katkı sağlayacak hem de TT'nin sağlıklı ve eksiksiz bir gramerinin hazırlanmasına yardımcı olacaktır.

Bu makalede, TT gramerinin tartışmalı konularından biri olan “ol-” fiili ile yapılan birleşik çekimlerin ağızlarımızdaki kullanımı ve yaygınlığı değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu amaçla, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunan illerden elli altısından derlenmiş ve çoğu yayımlanmış metinler¹ kullanılmıştır.

Harita: Taranan Metinlerin Türkiye'deki Dağılımı

2. Birleşik Çekim ve “ol-“ Fiili İle Yapılan Birleşik Çekimler

“Birleşik Çekim” tabiri ile Türkiye Türkçesi ile ilgili bazı gramerlerde “Birleşik Zaman (veya Bileşik Zaman)”² bazılarında da (bir fiilin iki ayrı zamanda gerçekleşmeyeceği düşüncesinden hareketle) “Fiillerin Birleşik Çekimi”³ terimi ile verilen yapılar kastedilmektedir. “Birleşik Zaman” adlandırması ile ilgili olarak G. Gülsevin, 1995 yılında sunduğu “Türkiye Türkçesindeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” başlıklı bildirisinde, “‘Birleşik Zaman’ başlığı, terim olarak düzeltilmelidir. Çünkü herhangi bir fiil (oluş, kılış, eylem) ‘birden çok zaman’da gerçekleşmemektedir... Fiil, bir tek zamanda gerçekleşmektedir. Bu tür yapılarda eklerden biri ‘zaman’, diğeri ‘kip (tarz)’ bildirmektedir. Fakat ‘Birleşik Zaman’ terimi, akıllarda birden çok zaman olduğu izlenimini doğurmaktadır.” demektedir.⁴ Buradan hareketle çalışmamızda “Birleşik Zaman” terimi yerine “Birleşik Çekim” terimi kullanılmıştır.

“ol-” fiili ile yapılan birleşik çekimlere, TT ile ilgili gramerlerde ya hiç yer verilmemiştir ya da bu yapılar “Birleşik Fiil” başlığı altında değerlendirilmiştir. T. Banguoğlu, “Tasvir Fiilleri”

¹ Çalışmada taranan metinler, makalenin sonunda listelenmiştir.

² “Bileşik Zamanlı Fiiller” (Demiray 1970, 130); “İkincil Zaman Ardılları” (Adalı 1979); “Bileşik Zamanlı Eylemler”, (Gencan 1979, 352); “Bileşik Kipler” (Bilgegil 1982, 271); “Bileşik Zamanlı Fiiller” (Ediskun 1988, 195); “Birleşik Zaman”, (Korkmaz 1992, 28); “Birleşik Kipli Fiiller” (Korkmaz 2003, 730).

³ “Fiillerin Birleşik Çekimi” (Ergin 1993, 302); “Fiillerin Birleşik Çekimleri (Birleşik Zaman)” (Gülensoy 1995, 186).

⁴ Bu bildiri 2000 yılında TDAY-Belleten 1997’de yayımlanmıştır. Bk. Gülsevin 2000, 217.

ve “Cevher Fiili” gibi ayrı bir ad altında “Karmaşık Fiiller” başlığını koymuş ve “yap-acak ol-dum, yap-mış ol-acaksın, gel-ir ol-dum” tarzındaki yapıları orada ele almıştır.⁵ TT ile ilgili son dönemlerde yazılan en önemli gramer kitaplarından biri olan Z. Korkmaz’ın “Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)”nde bu tür yapılar, “Birleşik Fiiller” başlığı altında ve “Bir Yanı Sıfat-Fiil Bir Yanı Yardımcı Fiil Olan Birleşik Fiiller” olarak değerlendirilmiştir.⁶

G. Gülsevin daha önce adını zikrettiğimiz bildirisinde, “Birleşik yapılarda kullandığımız *i-* (< *er-*) fiili, Eski Türkçede ‘olmak’ anlamındadır. Hatta günümüzde bile “ne *i-* düğü belirsiz adam” tabirinde, ‘olmak’ anlamını sürdürmektedir. Bu fiil (*er-* > *ir-* > *i-*), Türkçenin her döneminde tıpkı ‘ekler’ gibi fonksiyonlu (bağımlı, gramatikal) bir morphem olarak kullanılagelmiş, *gel-*, *yap-*, *otur-*, *sev-* gibi anlamlı (bağımsız, sözlüksel) bir morphem özelliği göstermemiştir. *i-* (< *er-*) fiili ile aynı anlamda olan *ol-* (< *bol-*) fiili de, yardımcı fiil olarak fonksiyonlu (gramatikal) bir morphem özelliği gösterir.” demiş ve TT için, bugün “*ol-*” fiilinin de tıpkı (*er->ir->*) *i-* fiili gibi fonksiyonlu (bağımlı, gramatikal) bir morphem olarak kullanıldığını ve Türkçe dilbilgisinin “Zaman ve Kiplerin Birleşik Çekimleri”nde *i-* (<*er-*) fiili ile genişletilmiş şekiller gibi, aynı fonksiyondaki *ol-* (< *bol-*) fiili ile çekimlenen yapıların da alınması gerektiğini ilk defa ortaya koymuştur.⁷

Daha sonra Z. Turan da, “*ol-*” cevherî fiili ile yapılan birleşik çekimlerin Eski Anadolu Türkçesindeki kullanımlarını, yazdığı bir makalede değerlendirmiştir.⁸

G. Gülsevin ve Z. Turan’ın bu tespitlerinden hareketle, hem ana dili öğretimimizde hem de yabancılara Türkçe öğretirken karşılaştığımız zorlukları ortadan kaldırmak için, TT’deki fiil zaman ve kip çekimlerinin yeniden incelenmesi ve içinde “*ol-*” fiili ile yapılan bu tür birleşik çekimlerin de yer aldığı ayrıntılı tabloların geliştirilmesi gerektiği ortadadır.

3. TT Ağzlarında “ol-” Cevherî Fiili İle Yapılan Birleşik Çekimler

“*ol-*” cevherî fiili ile yapılan birleşik çekimlerin TT ağzlarındaki kullanımı incelendiğinde, bu yapıların ağızlarımızda, TT yazı dilinde olduğu kadar yaygın olmadığı görülür. 56 ilden derlenmiş metinlerde geçen örnekler göre “*ol-*” fiilinin TT ağzlarındaki kullanımı şu şekilde tasnif edilebilir:

3.1. Fiil + -(y)AcAk + ol- + Zaman-Kip Eki

“*ol-*” cevherî fiilinin -(y)AcAk eki ile oluşturduğu birleşik çekimler, geleceğe yöneltilmiş bir niyeti ifade etmektedirler. Diğer bir ifadeyle bu yapı, fiildeki oluş veya kılışın teşebbüs ve niyet hâlinde olduğunu göstermektedir. TT yazı dilinde *Fiil + -(y)AcAk + ol- + DI*, *Fiil + -(y)AcAk + ol- + mIş*, *Fiil + -(y)AcAk + ol- + -(I)yor*, *Fiil + -(y)AcAk + ol- + -mAlI*, *Fiil + -(y)AcAk + ol- + (V)r*, *Fiil + -(y)AcAk + ol- + -sA*, *Fiil + -(y)AcAk + ol- + (y)AyIm* gibi pek çok şekillerine rastlanan çekimin TT ağzlarında sadece *Fiil + -(y)AcAk + ol- + DI* biçimi tespit edilmiştir.

⁵ Banguoğlu 1995, 482-486.

⁶ Korkmaz 2003, 801.

⁷ Gülsevin 2000, 219-220.

⁸ Turan 1996.

TT Yazı Dili	TT Ağzları
Fiil + -(y)AcAK + ol- + -DI	Fiil + -(y)AcAK + ol- + -DI
Fiil + -(y)AcAK + ol- + -mİş	-----
Fiil + -(y)AcAK + ol- + -(I)yor	-----
Fiil + -(y)AcAK + ol- + -mAll	-----
Fiil + -(y)AcAK + ol- + -(V)r	-----
Fiil + -(y)AcAK + ol- + -sA	-----
Fiil + -(y)AcAK + ol- + Emir/İstek (-y)AyIm/ -ø/ -sUn/-(y)Allm/ -(y)In/-sInlAr	-----

a. Fiil + -(y)AcAK + ol- + -DI

TT ağzlarından derlenen metinlerde iki yerde tespit edilen bu yapı, geçmiş zamanda gerçekleşmemiş bir niyetin ifadesinde kullanılmaktadır. Bir fiilin “az kalsın yapılacak olduğunu” bildirir:

- *avludan atlıcağ oldum fırın var orda.* (Kırklareli/Kadıköy K., KİMİKA, 78/VIII/92).
- *sabālān erkenden nizāmiye çıkcağ oldum kürtlē salmadı beni.* (Kırklareli/Kadıköy K., KİMİKA, 78/VIII/91).

3.2. Fiil + -mİş + ol- + Zaman-Kip Eki

“ol-” cevherî fiilinin -mİş eki ile oluşturduğu birleşik çekimler, fiildeki oluş veya kılışım içinde bulunan zamandan daha önce gerçekleştiğini göstermektedir. TT yazı dilinde pek çok şekline rastlanan çekimin TT ağzlarında sadece “Fiil + -mİş + ol- + -DI, Fiil + -mİş + ol- + (V)r, Fiil + -mİş + ol- + (I)yor, Fiil + -mİş + ol- + -sA + -i + -DI” biçimleri tespit edilmiştir.

TT Yazı Dili	TT Ağzları
Fiil + -mİş + ol- + -DI	Fiil + -(y)AcAK + ol- + -DI
Fiil + -mİş + ol- + -(y)AcAK	-----
Fiil + -mİş + ol- + -mİş	-----
Fiil + -mİş + ol- + -(I)yor	Fiil + -mİş + ol- + -(I)yor
Fiil + -mİş + ol- + -mAll	-----
Fiil + -mİş + ol- + -(V)r	Fiil + -mİş + ol- + -(V)r
Fiil + -mİş + ol- + -sA + -i + DI	Fiil + -mİş + ol- + -sA + -i + DI
Fiil + -mİş + ol- + Emir/İstek (-y)AyIm/ -ø/ -sUn/-(y)Allm/ -(y)In/-sInlAr	-----

Turkish Studies

a. Fiil + -mİş + ol- + -DI

TT yazı dilinde ve TT ağızlarında sıkça kullanılan bu yapı, geçmişte meydana gelen tasarlanmamış bir eylemin sonucunu bildirir. TT ağızlarından derlenmiş metinlerde bu şeklin sadece 1. ve 3. çokluk kişi çekimlerine rastlanmıştır.

- *bu şekilde orayı bitirmiş olduk.* (Çankırı/Mart K., ŞYA, 94/XXXIII/142).
- *bēlece ğısa yoldan bulmuş oldu ğ.* (Sivas/Kahyalı K., SĀA, 222/VIIIb/69).
- *onun için başında birikmiş olduk.* (Afyon/Şuhut/Tekke K., ŞuhA, 121/XIV/15).
- *biz evlerin birisine çekilmiş olduk.* (Afyon/Şuhut/Tekke K., ŞuhA, 122/XIV/31-32).
- *adem ile hevva atışmış oldulā.* (Afyon/Şuhut/Tekke K., ŞuhA, 128/XIV/142).

b. Fiil + -mİş + ol- + -(V)r

“-mİş ol- + -(V)r” yapısı fiilin gösterdiği oluşun veya kılışın gelecek zamanda tamamlandığını ifade eder. TT ağızlarındaki kullanımı için, şu örnekler tespit edilmiştir:

- *bu şekilde yāmir duası yapmış oluruz.* (Çankırı/Şabanözü/Gündoğmuş K., ŞYA, 133/LXIX/23).
- *hem gendin ğeçinmiş olursun, hem-de benim paramı vērirsin.* (Girasun/Urhaniye K., KĀAT, 103/X/11).
- *bōleliKle dūyūn tamamlanmış olu’.* (Afyon, AMA, 178/III/58).

c. Fiil + -mİş + ol- + -(I)yor

Fiildeki oluşun veya kılışın şimdiki zamanda olup bittiğini ifade etmek için kullanılan bu yapı, Kastamonu’dan derlenen bir metinde şu şekilde geçmektedir:

- *ba ğ oğlum türkuyeyi satun almış oluyosuñuz.* (Kastamonu/Daday/Dereli Tekke Köy, AAT, 25).

ç. Fiil + -mİş + ol- + -sA + i- + -DI

Bu yapı da, geçmiş zaman çekiminde olduğu gibi (*yapmış oldum, görmüş oldunuz, öğrenmiş oldular vb.*) çekimli fiilin gösterdiği oluş veya kılışın geçmişte tamamlandığını bildirir. Ancak bu çekimde, gerçekleşmesi istek biçiminde tasarlanan oluş veya kılışın geçmiş zamana aktarılarak anlatılması söz konusudur. Rize ili ağızlarından tek örneği tespit edilmiştir.

- *benum ğorduğumi sen ğormiş olsāyīdun sen da āşik olurdun.* (Rize/İkizdere/Çamlık K., RĀA, 255/XXVI-b/53).

3.3. Fiil + -(V)r + ol- + Zaman-Kip Eki

Fiil + -mAz + ol- + Zaman-Kip Eki

Bu yapı, fiildeki oluşun ve kılışın geçmişte, şimdiki zamanda ya da gelecekte alışkanlık hâlinde sürdüğünü veya süreceğini gösterir. TT ağızlarında “ol-” fiili ile yapılan birleşik çekimlerin en yaygın olanıdır. TT yazı dilinde olduğu gibi, TT ağızlarında da “-mAz” ile çekimlenmiş olumsuz biçimi olumsuzundan daha yaygındır.

TT Yazı Dili	TT Ağzları
Fiil + -(V)r + ol- + -DI	Fiil + -(V)r + ol- + -DI
Fiil + -(V)r + ol- + -mİş	Fiil + -(V)r + ol- + -mİş
----	Fiil + -(V)r + ol- + -(V)r
Fiil + -(V)r + ol- + -(y)AcAK	----
Fiil + -mAz + ol- + -DI	Fiil + -mAz + ol- + -DI
Fiil + -mAz + ol- + -mİş	Fiil + -mAz + ol- + -mİş
Fiil + -mAz + ol- + -(V)r	Fiil + -mAz + ol- + -(V)r
Fiil + -mAz + ol- + -(I)yor	Fiil + -mAz + ol- + -(I)yor
Fiil + -mAz + ol- + -(y)AcAK	----
Fiil + -mAz + ol- + -(y)A	Fiil + -mAz + ol- + -(y)A
Fiil + -mAz + ol- + -sA	Fiil + -mAz + ol- + -sA
Fiil + -mAz + ol- + Emir/İstek (-(y)AyIm/-ø/ -sUn/-(y)AlIm/ -(y)In/-sInAr)	Fiil + -mAz + ol- + Emir/İstek (-(y)AyIm/-ø/ -sUn/-(y)AlIm/ -(y)In/-sInAr)
----	Fiil + -mAz + ol- + (V)p + -DI

a. Fiil + -(V)r + ol- + -DI

Bu yapı, geçmişe yönelik bir alışkanlık ifade eder ve geçmişteki alışkanlığın şimdi de devam ettiğini vurgular. "ol-" fiili ile yapılan bu birleşik çekimler "-mAyA başla-" gibi kılışın ve oluşun sürdüğünü anlatır. Kuruluşunda geniş zaman eki kullanıldığı için bu birleşik çekimler niyet ifade de ederler:

- *gider oldum başıma bürüdi / gétme diye yar boynuma sarıldı.* (Elazığ/Kesirik K., GDİAT, 85).
- *āla gelinim āla gelinim ben gider oldum / evinizi, işlerinizi térk eder oldum.* (Kırklareli/Kadıköy K., KİMİKA, 73/VII/43-44).
- *helél et gözél haqqıñı biz gedér olduq.* (Burdur/Bucak/Ürkütlü, ADÜM I, 109).
- *bizler geder olduq vátánimizden.* (Kars/Posof, KİA, 211/XXVI/28).
- *pérşénbé bazar oldu / cahillé yazar oldu.* (Afyon/Emirdağı, ADÜM I, 49).
- *goziim yaşı geçer oldu mermerden.* (Kayseri/Büyük Toraman K., OAAD, 52).
- *daha merdügandan eyvana ener oldu.* (Malatya, MalİA, 242/I/22).
- *cánıma yéter oldu.* (Amasya/Hızırpaşa, AAT, 165).
- *mercimek bitér oldu.* (Amasya/Hızırpaşa, AAT, 165).
- *orda ügünür oldu bi bulgür pilavlı h.* (Malatya/Çarmuzu, MalİA, 248/VIII-a/3).

Turkish Studies

b. Fiil + -(V)r + ol- + -(V)r

Gelecekte belirli bir zamanda devam edecek olayları ifade etmek için kullanılan bir yapıdır. TT yazı dilinde kullanılmayan bu yapıya TT ağızlarında Karaman’dan derlenen bir örnekte rastlanmıştır.

- *şayat ak bulut gara dumaniñ arkasinnan gedérsé, bén annémi gaçırmiş arkasinnan govar olurum.* (Karaman/Ermenek/Güllük Mh., KİEA, 13).

c. Fiil + -(V)r + ol- + -mİş

“Fiil + -(V)r + ol- + -DI” yapısı gibi, geçmişe yönelik bir alışkanlığı veya geçmişte başlamış bir sürekliliği ifade eder. Bu yapıdan farklı olarak anlamında sonradan duyma veya nakletme anlamı belirgindir. Niğde ağızından derlenmiş bir örneği tespit edilmiştir:

- *tabiî âmet gayri hêsaba a hlî irer olmuş.* (Niğ./Alay K., OAAD, 38).

ç. Fiil + -mAz + ol- + -DI

TT ağızlarında kullanılan “ol-” fiili ile yapılan birleşik çekimlerin en yaygın olanıdır. Geçmişe yönelik bir alışkanlık ifade eder ve geçmişte başlayan bu alışkanlığın şimdi de devam ettiğini vurgular.

- *kómúr gózlúm varmaz oldum iline.* (Eskişehir/Koşmat K., EYA, 168/XVII/19).
- *çoğ tansiyun hasdasıyım. hiç aklım da yatmaz oldu.* (Balıkesir/Kepsut/Mehmetler K., BİA, 1374/I-1/163).
- *masal bilmem, öle şey bilmem, bilirdim belki de şimdi bilmeyim şimdi bilmez oldum.* (Kırklareli/Kayalı K., KİMİKA, 86/XI/17-18).
- *gül idim gokmaz oldum / bin liralık mal idim / bi para etmez oldum.* (Muğla, MuğA, 127).
- *sözü yaşlı bāri daşlı annécimi gorméz oldum.* (Manisa/Akhisar, AkCA,26).
- *el içine çı ħmaz oldu ħ.* (Malatya/Doğanşehir, MalİA, 348/CXV/11).
- *ħızlar altun dá ħmaz oldu saçına.* (Amasya/Merzifon/İmter, AAT, 155).
- *gormez oldu fadimanin gozleri.* (Niğde, AAT, 186).
- *iki gün üç gün arasında hêç bir taraftan top tûfek patlamaz oldu.* (Kahramanmaraş/Şadalah K., GDİAT, 166).
- *üç gün aç galdılar, her biri bir yêrde duvara yaslandılar, sesleri çıgımaz oldu.* (Kahramanmaraş/Andırın/Tokmaklı K., GDİAT, 143).
- *gam kısafet ħitmez oldu serimden / şát olup-da gulmedi’ım nedendir.* (Yozgat, OAAD, 162).
- *odamızda yanmaz oldu ışıklar / bize destan yapsın ħalan aşıklar.* (Çankırı/Çerkeş K., AAT, 111).
- *emmiler dayılar hêç bizleri / suval êdip sormaz oldu.* (Kayseri/Saçıgaralı Aşireti, OAAD, 93).
- *meded allah meded bizi yaradan / kimse ħelmez oldu bizim ħánenden.* (Niğde/Veli İsa K., OAAD, 28).
- *undan sōna aħmaz oldu.* (Muğla/Ula/Portakallık K., UlaYA, 85/XIV/51).
- *eyi olmaz oldu eğri ħılıcın yarası.* (Kilis/Duruca K., KMKA, 44/VII/137).
- *o adam naa vermez oldu.* (Malatya/Kuluncak, MalİA, 288/LVI/3).

Turkish Studies

- *bu taKsiTli alış vërişlë fılan milletiñ ǎlakını bözdu, söz yerine gëlmez ǎ oldu.* (Afyon, AMA, 268/XXV/83).
- *babamın gözleri görmez oldi, ayağları tutardi, tutmaz oldi.* (Gümüşhane/İnönü Mahallesi, GKAYA, 321/367).
- *gëñç osmanın fërmanı gëlirdi şamdan / gılcın gabzası görünméz oldu gandan.* (İzmir/Tire, ADÜM I, 94).
- *niçin gëtméz oldu bu dağların dumanı.* (Afyon/Emirdağı, ADÜM I, 40).
- *bannāñi 'yo hlaşdırıñ ya' har ya hmaz 'oldu mīdi mayası olur mayasını 'çalarıñ.* (Nevşehir/Ürgüp/Ulaşlı K., NevYA, 155/XXVII/63-64).

TT ağızlarında TT yazı dilinde olduğu gibi yeterlilik fiili ile kullanıldığı örneklere da rastlanılmıştır:

- *düşdüm elin kurbétine çekéméz oldum.* (Manisa/Akhisar, AkCA, 26).
- *derdime dillere diyemez olduk.* (Çankırı/Kutluşar K., ŞYA, 127/LXI/7).
- *geldim burda çalışamaz olduk.* (Elazığ/Keban/Sağdıçlar, KBAYA, 104/XIII/17)
- *yāriñ hatırını soramaz olduk.* (Çankırı/Kutluşar K., ŞYA, 127/LXI/3).
- *a giz sën saçını daramaz ǎ duñ.* (Afyon, AMA, 245/XVIII/9)

d. Fiil + -mAz + ol- + -mİş

Geçmişe yönelik bir alışkanlığın şu an da devam ettiğini vurgulayan bu yapıya, Gümüşhane ve Kahramanmaraş'tan derlenen iki örnekte rastlanmıştır.

- *bu sırada en öğden giden deve gëtmez olmuş.* (Gümüşhane/İnönü Mh., GKAYA, 317/244).
- *on ǎ ik ǎ onüç yaşlarında galan ëbölunuñ gardaşı imirze bilinmez olmuş.* (Kahramanmaraş/Andırın/Tokmaklı K., GDİAT, 149).

e. Fiil + -mAz + ol- + -(V)r

Geçmişte başlamış bir alışkanlığın bundan sonra da devam edeceğini ifade eder:

- *gümldamaz ǎ olur çalışan eller.* (Kırşehir/Kızılcaaköy, KırYA, 241/XIV/173).
- *bō misāvirlük, gidilirdi aynan şindiki gibi ya, gidilirdi. gidilmez ǎ olur mu?* (Kırşehir/Mucur/Şatıroğlu Mh., KırYA, 447/LXX/59).
- *olmaz ǎ olur mu?* (İzmir/Taşköprü/Solaklar, İTOBA, 99/10ç/94).
- *gënez ǎ olulā mı yā, her ǎ aFta geliyalā.* (İzmir/Taşköprü/Solaklar, İTOBA, 99/10d/109).

f. Fiil + -mAz + ol- + -(I)yor

Geçmişte başlamış bir alışkanlığın şu an da devam ettiğini bildirir. Sivas'tan derlenmiş bir örnekte yeterlilik fiili ile kullanıldığı görülmüştür:

- *daha aşşadan yetişib alamaz oluyollar.* (Sivas/İlbeyli/Conkar K., SİA, 160/I/17).

Turkish Studies

g. Fiil + -mAz + ol- + -sIn

“F-mAz ol-” yapısı *emir, istek, şart* gibi tasarlama kipleri ile çekime girdiğinde, “*kötü dilek*”, “*beddua*” ve “*istemezlik*” ifadesi taşıyan fiil çekimleri meydana getirir. Niğde ve Nevşehir’den derlenen iki örnekte kullanımına rastlanılmıştır:

- *yazmaz olsun bu yazıyı yazannar.* (Niğde/Bor/Garannıkdere K., OAAD, 10).
- *aman giderse gissiñ gúlmez ossuñ.* (Nevşehir/Ürgüp/Ulaşlı K., NevYA, 153/XXVII/10).

h. Fiil + -mAz + ol- + -(y)A (+ i- + -DI)

Geçmişteki bir oluş veya kılıştan duyulan pişmanlığın ifade edilmesinde kullanılan bu yapı, eski gramerlerimizde “*farazî şart*” diye adlandırılan, varsayıma dayalı gerçekleşmemiş olan bir şartı da ifade etmektedir.

- *gèymez olaydım da ben bu işliği.* (Nevşehir/ Gülşehir /Eğrikuyu, NevYA, 195/55 /42).
- *keşgi sevméz oleydim.* (Manisa/Akhisar/Söğütlü Köy, AkCA, 12).

ı. Fiil + -mAz + ol- + -sA + i- + -DI

Kayseri ağzından derlenmiş bir örnekte, “*Fiil + -mAz + ol- + -(y)A + i- + DP*” yapısında olduğu gibi, geçmişteki bir oluş veya kılıştan duyulan pişmanlığın ifadesi olarak kullanıldığı görülen bu yapı, zaman zaman gerçekleşmemiş bir şartı da ifade edebilmektedir.

- *almaz olsaydıñ şu paTişañ gızını, diyor.* (Kayseri/Yeşilhisar/Gülbayır K., YYA, 116/IX/160).

i. Fiil + -mAz + ol- + -(V)p + -DI

TT yazı dilinde kullanılmayan bu yapı, Kars ağzından derlenmiş bir örnekte tespit edilmiştir. Bu örnekte, “*Fiil + -mAz + ol- + -sA + i- + -DP*” anlamında, geçmişte gerçekleşmesi istenilen bir hareketten söz edilmektedir.

- *arvat sénin, ocağıñ batsın. meni ne beliye saldın. keşge doğmaz olufdu.* (Kars/ Çıldır/Koygüden K., KİA, 357/XCI-a/82).

4. Sonuç

1. Bugün, TT yazı dilinde ve TT ağzlarında “ol-“ yardımcı fiili de tıpkı *i-* (<< *er-*) fiili gibi bir cevherî fiil olarak kullanılabilen ve birleşik çekim oluşturabilmektedir. “ol-” fiiliyle yapılan birleşik çekimlerin yazı dilimizdeki kadar yaygın olmasa da ağzlarımızda da kullanıldığı görülmektedir.

2. “*Fiil + -mAz + ol- + Zaman-Kip Eki*” yapısı, TT yazı dilinde olduğu gibi, TT ağzlarında da “ol-“ fiili ile yapılan birleşik çekimler arasında en yaygın olanıdır.

3. Bugün TT yazı dilinde kullanılmayan “*Fiil + -(V)r + ol- + -(V)r*”, “*Fiil + -mAz + ol- + -(V)p + -DP*” gibi yapıların da TT ağzlarında kullanıldığı görülmüştür.

4. Hem TT yazı dilinde hem de TT ağzlarında kullanıldığı tespit edilen “ol-” fiili ile yapılan bu birleşik çekimlere, G. Gülsevin’in de belirttiği gibi, TT ile ilgili gramerlerin “*Zaman ve Kiplerin Birleşik Çekimleri*” başlığı altında yer verilmesi gerekmektedir.

5. Örneklerde Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri⁹

a. Ünlüler

- (-): Ünlüler üzerinde uzunluk işareti
 ('): Ünlüler üzerinde yarı incelme / kalınlaşma işareti
 (~): Ünlüler üzerinde kısalık işareti
 (˘): Geniş ünlüler üzerinde yarı daralma işareti
 (ˊ, ˆ, ˚ ...): Zayıf ünlü

b. Ünsüzler

- (ħ): Hırıltılı h sesi
 (ƣ): Arka damak k'sı
 (ğ): Arka damak g'si
 (ğ̇): Patlayıcı gırtlak (laryngal) g'si
 (ñ): Geniz n'si
 (˘): Ünsüzler üzerinde telâffuz noktasının daha öne kaydığını gösteren işaret

Majüskül Harf (Yarı Sedalılık İşareti)

- (F): f-v arası ünsüz
 (K): k-g arası ünsüz
 (Ƙ): ƣ-ğ arası ünsüz
 (T): t-d arası ünsüz
 ('): Kendinden sonraki hecenin standart Türkçeden farklı vurgulandığını gösteren işaret.
 (ˊ, ˆ, ˚, ...): Zayıf ünsüz
 (˘): Bağlantı (liaison) işareti

6. Çalışmada Taranan Metinler ve Kısaltmaları

- AA:** Mehmet Aydın, **Aybastı Ağzı (İnceleme, Metin, Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 796, Ankara 2002.
AAA: Yusuf Avcı, **Amasya Aydınca Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 1988.
AAT: Ahmet Caferoğlu, **Anadolu Ağzlarından Toplamalar**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 82, Ankara 1994.

⁹ Türkiye Türkçesi ağızları üzerinde bu tür değerlendirme çalışmalarının yapılmasını güçleştiren en büyük sorun, hiç kuşkusuz, ağızlardan derlenen metinlerdeki transkripsiyon işaretlerinin farklı olmasıdır. Çalışmamızda taradığımız metinlerde kullanılan transkripsiyon işaretlerini olduğu gibi almayıp, bunları daha önce buna benzer çalışmalarda yapıldığı gibi, Türk Dil Kurumunun tavsiye ettiği transkripsiyon işaretleri ile değiştirdik. Bu alfabede bulunmayan ancak metinlerde kullanılan değişik işaretleri ise değiştirmeden olduğu gibi kullandık.

- AAÜBD:** M. Nurullah Yeşil, **Alaşehir Ağzı Üzerine Bir Deneme**, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Bitirme Tezi, Malatya 1997.
- ADÜM I:** Ahmet Caferoğlu, **Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I**, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara 1994.
- ADÜM II:** Ahmet Caferoğlu, **Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme II**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 587, Ankara 1994.
- AİAÖ:** Ahmet Caferoğlu, "Aydın İli Ağızlarından Örnekler", **TDAY Belleten 1965**, Ankara 1966, 1-28 s.
- AkCA:** Ahmet Caferoğlu, "Akhisar ve Cihanbeyli Ağızları", **TDAY Belleten 1967**, 1-38 s.
- AKD:** Selahattin Olcay, Ahmet Bican Ercilasun, Ensar Aslan, **Arpaçay Köylerinden Derlemeler**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 419, Ankara 1998.
- AMA:** Erdoğan Boz, **Afyon Merkez Ağzı (Dil Özellikleri, Metinler, Sözlük)**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları: 28, Afyon 2002.
- ArtYA:** Turgut Açar, **Artvin ve Yöresi Ağızları**, Atatürk Üniversitesi Doktora Tezi, Erzurum 1972.
- AsA:** Mehmet Dursun Erdem, **Asarcık Ağzı**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2001.
- AvA:** Ayşen Kılıç, **Avşar Ağızları**, Erciyes Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 1991.
- BarYA:** Zeynep Korkmaz, **Bartın ve Yöresi Ağızları**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 584, Ankara 1994.
- BDA:** Talat Dinar, **Başmakçı ve Dazkırı Ağzı**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2006.
- BDM:** Hayasi Tooru, **A Turkish Dialect In North-Western Anatolia -Bolu Dialect Materials-**, Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa (ILCAA) Tokyo University of Foreign Studies, Tokyo 1988.
- BİA:** Hüseyin Kahraman Mutlu, **Balıkesir İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2008.
- BMİKA:** Pâki Küçüker, **Bingöl Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1983.
- ÇYA:** Ahmet Akçataş, **Çay Yörük Ağzı**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 1996.
- DİA:** Münir Erten, **Diyarbakır Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 556, Ankara 1994.
- DİAT:** Ahmet Caferoğlu, **Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 62, Ankara 1995.
- DİÇÇYA:** Sadettin Özçelik, Erdoğan Boz, **Diyarbakır İli Çüngüş ve Çermik Yöresi Ağzı (Dil İncelemesi, Metinler, Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 789, Ankara 2001.
- DİGGBA:** Turgut Tok, **Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları**, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Denizli, 2002.
- DS:** **Derleme Sözlüğü**, 12 Cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1963-1982.

- DTYA:** Selâhaddin Olcay, **Doğu Trakya Yerli Ağzı (İnceleme-Derleme-Dizin)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 580, Ankara 1995.
- EBKA:** Kemal Yavuz, "Ermenek Kazasının Başdere Köyleri Ağzı I", **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi (Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı)** Fasikül 2, S. 11, Ankara 1979, 451-497 s.
- EdİA:** Emin Kalay, **Edirne İli Ağzıları**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 694, Ankara 1998.
- EKTA:** Nuray Açıkgöz, **Emirdağ Kaçarlı Türkmenleri Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)**, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1990.
- ErzİA:** Efrasiyap Gemalmaz, **Erzurum İli Ağzıları (İnceleme - Metinler - Sözlük ve Derlemeler)**, 2. C., Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 1978.
- ErznYA:** Mukim Sağır, **Erzincan ve Yöresi Ağzıları (İnceleme-Metinler-Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 565, Ankara 1995.
- EYA:** Hülya Pilancı, **Eskişehir ve Yöresi Ağzıları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1991.
- EYAD:** Tuncer Gülensoy-Ahmet Buran, **Elazığ Yöresi Ağzılarından Derlemeler 1**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 572, Ankara 1994.
- GBAA:** Zeynep Korkmaz, **Güney-Batı Anadolu Ağzıları, Ses Bilgisi (Fonetik)**, Ankara 1956.
- GDİAT:** Ahmet Caferoğlu, **Güney Doğu İllerimiz Ağzılarından Toplamalar**, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara 1995.
- GKAYA:** Sabri Özcan San, **Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağzıları**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990.
- HarA:** Zülfü Güler, **Harput Ağzı**, Elazığ Belediyesi Yayınları, Elazığ 1992.
- HTM:** Tuncer Gülensoy, "Erzurum Ağzı İle Hatem-i Ta'i Masalı", **Türkoloji Dergisi**, C. VIII, Ankara 1979, 403-457 s.
- IMA:** Osman Yıldız, **Isparta Merkez Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Fakülte Kitabevi, Isparta 2002.
- İTOBA:** Kenan ACAR, **İzmit'in Taşköprü, Ova ve Balören Ağzıları**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1988.
- KBAYA:** Ahmet Buran, **Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağzıları**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 669, Ankara 1997.
- KırYA:** Ahmet Günşen, **Kırşehir ve Yöresi Ağzıları**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 745, Ankara 2000.
- KİA:** Ahmet Bican Ercilasun, **Kars İli Ağzıları (Ses Bilgisi)**, Gazi Üniversitesi Yay. Ankara 1983.
- KİAT:** Ahmet Caferoğlu, **Kuzeydoğu İllerimiz Ağzılarından Toplamalar (Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Yöresi Ağzıları)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 116, Ankara 1994.
- KİEA:** Ahmet Caferoğlu, "Konya İlinin Ermenek Ağzı", **TDAY Belleten 1972**, 1-16 s.
- KİMİKA:** Cevdet Şanlı, **Kırklareli İli Merkez İlçe Köyleri Ağzıları**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1990.

- KMKA:** Rıza Gül, **Kilis Merkez ve Köyleri Ağzları**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana 1993.
- KütYA:** Tuncer Gülensoy, **Kütahya ve Yöresi Ağzları (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 536, Ankara 1988.
- KYA:** Osman Özer, **Karlıova ve Yöresi Ağzları (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1990.
- MalıA:** Cemil Gülseren, **Malatya İli Ağzları, (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 737, Ankara 2000.
- MuğA:** Ahmet Caferoğlu, "Muğla Ağzı", **TDAY Belleten 1962**, Ankara 1963, 107-130 s.
- NevYA:** Zeynep Korkmaz, **Nevşehir ve Yöresi Ağzları**, I. Cilt, Ses Bilgisi, Ankara 1977.
- OAAD:** Ahmet Caferoğlu, **Orta Anadolu Ağzlarından Derlemeler**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 585, Ankara 1995.
- OİYA:** Necati Demir, **Ordu İli ve Yöresi Ağzları (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 788, Ankara 2001.
- OTA:** Fatma Özkan, **Osmaniye Tatar Ağzı**, Ankara 1997.
- RİA:** Turgut Günay, **Rize İli Ağzları (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 27, Ankara 1978.
- SİA:** Burhan Paçacıoğlu, **Sivas İlbeyli Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1987.
- SKA:** Hasan Bağcı, **Sarıcakaya Ağzı**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 1997.
- STİAT:** Ahmet Caferoğlu, **Sivas ve Tokat İlleri Ağzlarından Toplamalar**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 91, Ankara 1994.
- SYA:** İbrahim Özkan, **Sandıklı ve Yöresi Ağzı Özellikleri**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2001.
- ŞuhA:** Yüksel Eleren, **Şuhut Ağzı**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 1997.
- ŞYA:** İrfan Keleş, **Şabanözü Yöresi Ağzı**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı 1986.
- TİSİKAD:** Ayhan Durmaz, **Tekirdağ İli Saray İlçesi Köyleri Ağzı Derlemeleri (İnceleme, Metin, Sözlük)**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1996.
- TYAD:** Tuncer Gülensoy-Ahmet Buran, **Tunceli Yöresi Ağzlarından Derlemeler**, İstanbul 1992.
- UKA:** Zikri Turan, **Artvin İli Yusufeli İlçesi Uşum Köyü Ağzı**, Ankara 1999.
- UrMA:** Sadettin Özçelik, **Urfa Merkez Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 666, Ankara 1997.
- UşİA:** Gürer Gülsevin, **Uşak İli Ağzları (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002.
- UTDK:** Bernt Brendemoen, **Trabzon Çepni Ağzı ve Tepegöz Hikâyesinin Bir Çepni Varyantı**", Uluslar Arası Türkoloji Kongresi 1998, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

Turkish Studies

- UYA:** Ali Kirli, **Ula ve Yöresi Ağzları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Enstitüsü, Kayseri 1994.
- VGÇAÖ:** Hamza Zülfikar, "Van Gölü Çevresi Ağzlarının Özellikleri", **Ömer Asım Aksoy Armağanı**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1978, 297-317 s.
- YİKYTA:** Ünal Demirezen, **Yozgat İli Kadışehri ve Yöresi Türkmen Ağzları (Metinler, İnceleme, Sözlük)**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1995.
- YYA:** Mustafa Ekinci, **Yeşilhisar ve Yöresi Ağzları (Giriş, İnceleme, Metin, Sözlük)**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1993.
- ZBKİA:** M. Emin Eren, **Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağzları**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 686, Ankara 1997.

7. Kaynakça

- ADALI, O., **Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1979.
- AY, Ö. "Türkiye Türkçesi Ağzlarında İstek Kipi Üzerine", **I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (1st International Symposium Of Turkish Literature And Filology)**, Isparta 23-26 Ekim 2007.
- AY, Ö., "Türkiye Türkçesi Ağzlarında Fiil Çekimlerinde Kullanılan Şahıs Ekleri Üzerine", **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı**, Ankara 20-26 Eylül 2004.
- AY, Ö., "Türkiye Türkçesi Ağzlarında Gerekliklik Kipi Üzerine", Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, **I. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı**, İzmir-Çeşme 09-15 Nisan 2006.
- AY, Ö., **Türkiye Türkçesi Ağzlarında Fiil Çekimi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- BANGUOĞLU, T., **Türkçenin Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları 4. Baskı, Ankara 1995.
- BİLGEGİL, K., **Türkçe Dilbilgisi**, Dergah Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1982.
- DEMİRAY, K., **Temel Dilbilgisi**, İstanbul 1970.
- EDİSKUN, H., **Yeni Türk Dilbilgisi**, İstanbul 1988.
- ERGİN, M., **Türk Dilbilgisi**, Bayrak Yayınları, 20. Baskı, İstanbul 1993.
- GENCAN, T. N., **Dilbilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 4. Baskı, Ankara 1979.
- GÜLENSOY, T., **Türkçe El Kitabı**, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri 1995.
- GÜLSEVİN, G., "Türkiye Türkçesindeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine", **TDAY Belleten 1997**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 215-224.
- GÜLSEVİN, G., **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997.
- KORKMAZ, Z., **Grammer Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1992.
- KORKMAZ, Z., **Türkiye Türkçesi Grameri - Şekil Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2003.
- TURAN, Z., Eski Anadolu Türkçesinde ol- Cevherî Fiili, TDAY-Belleten 1996, s. 265-289.